

Кушнір В. В.

Міжнародний гуманітарний університет

ГЛОБАЛЬНІ ПРАВОВІ СТАНДАРТИ ПРОТИДІЇ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ ЯК ФАКТОР ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ

В роботі автором досліджене актуальне питання визначення специфіки глобальних правових стандартів протидії дезінформації як фактору інформаційної війни, для чого проведене аналіз наявних документів ООН щодо протидії дезінформації на рівні ключових органів та провідних інституцій та провести порівняльний та системний аналіз відповідних джерел у вимірі їх ієрархії та еволюції.

У статті підкреслено, що питання протидії пропаганді та дезінформації у її різних вимірах стало для вітчизняної правничої доктрини максимально гострим під час російської агресії, що триває та має відображення й у інформаційному вимірі.

Автор приходять до висновку, що формування нормативних стандартів протидії дискримінації на глобальному рівні ініціювалося за останнє десятиріччя з боку виконавчих та експертних інституцій женецького та нью-йоркського офісів ООН, та відчутним поштовхом для кристалізації відповідних підходів слугувала пандемія коронавірусу та пов'язані із цим глобальні дезінформаційні компанії.

Констатується, що мандат відповідних структур у сфері прав людини призвів до ув'язування у документах ООН питань протидії дезінформації насамперед із захистом прав індивіда та з максимальною увагою до дотримання міжнародних стандартів прав людини під час такої протидії. Водночас поступово підходи ООН до оцінки феномену дезінформації розширилися, охопивши ситуацію міжнародної безпеки, конфліктів та інформаційних війн. Крім того, все чіткіше формується суб'єктність держав не тільки у вимірі їх відповідальності у сфері дезінформації, але і як основних порушників відповідних вимог міжнародної співпраці.

Автором доведено, що відповідні глобальні стандарти протидії дезінформації продовжують свій розвиток під егідою Генасамблеї ООН та її Третього комітету, Ради Безпеки та Ради з прав людини ООН, її Секретаріату й Управління Верховного комісара з прав людини, а також ЮНЕСКО, що зумовлює потребу наступних наукових досліджень викликів інформаційної війни у відповідному вимірі.

Ключові слова: дезінформація, мова ненависті, пропаганда, Генеральна асамблея ООН, Рада з прав людини ООН, ЮНЕСКО.

Постановка проблеми. Питання протидії пропаганді та дезінформації у її різних вимірах стало для вітчизняної правничої доктрини максимально гострим під час російської агресії, що триває та має відображення й у інформаційному вимірі. Правничі аспекти такої діяльності є надвагомими; достатньо вказати на декількарічні зусилля експертів Асоціації Реінтеграції Криму, завдяки яким відповідні приписи доповідей Спецдоповідача ООН були втілені у доповнення статті 4 серії просуваннях агресором резолюцій Генеральної асамблеї ООН «Боротьба з героїзацією нацизму, неонацизмом та іншими видами практики, які сприяють ескалації сучасних форм расизму, расової дискримінації, ксенофобії та пов'язаної з ними нетер-

пимості» 77/204 від 15 грудня 2022 року, 78/190 від 19 грудня 2023 року та 79/160 від 17 грудня 2024 року [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У цій опрацьованій вітчизняними експертами у взаємодії зі Спецдоповідачем ООН нормі Генасамблея «з тривогою зазначає, що російська федерація намагається виправдати свою територіальну агресію проти України уявним приводом для викорінення неонацизму, і підкреслює, що використання неонацизму як привід для виправдання територіальної агресії серйозно підриває справжні спроби боротьби з неонацизмом» [1]. Таким чином дослідження нормативного втілення протидії дезінформації, у контексті інформаційної війни,

на глобальному рівні бачається максимально актуальним питанням. Аналіз відповідних процесів у контексті протидії російської агресії можна помітити у працях Анцупової Т.О., Бабіна Б.В., Баймуратова М.О., Громовенка К.В., Кормича Б.А., Пашковського М.І., Тицької Я.О., але системного висвітлення цих викликів саме у контексті нормативного відображення протидії дезінформації на глобальному рівні сучасні монографічні роботи поки не пропонують.

Тому **метою** запропонованої статті варто вважати визначення специфіки глобальних правових стандартів протидії дезінформації як фактору інформаційної війни, а для її реалізації варто розв'язати такі наукові завдання: визначитися із наявними документами ООН щодо протидії дезінформації на рівні ключових органів та провідних інституцій та провести порівняльний та системний аналіз відповідних джерел у вимірі їх ієрархії та еволюції.

Методологічно стаття виконана з використанням комплексу модерних та сталих методів правової науки, герменевтики, онтології, які традиційно використовуються для аналізу джерел міжнародних інституцій, так саме як й з застосуванням прогностичних, програмних, системних та аналітичних методів, які використовувалися автором для висвітлення елементів формування та розвитку наявних документів ООН щодо протидії дезінформації у контексті ситуації інформаційної війни.

Виклад основного матеріалу. Істотна увага центральних інституцій ООН до питання протидії дезінформації спостерігається з кінця другого десятиріччя XXI сторіччя, та у цьому вимірі варто вказати на Стратегію та план дій ООН щодо боротьби з мовою ненависті від 18 червня 2019 року, презентовані Генеральним секретарем Антоніу Гутеррішем [19]. Цей документ оголошує дві основні мети для ООН, це активізацію скоординованого усунення корінних причин та визначальних факторів мови ненависті, шляхом освіти, «підвищення обізнаності та зміцнення єдності», та водночас й «зміцнення інформаційно-пропагандистської діяльності та розроблення керівництва з контрпропаганди».

У Стратегії та плані дій окреслюються 13 зобов'язань для системи ООН, які у різних вимірах відображають чотири ключових принципи. Це повага до права на свободу думок та пріоритет використання позитивних висловлювань як основний спосіб боротьби з мовою ненависті; спільність обов'язку боротьби з мовою ненависті для урядів,

суспільств, приватного сектору та індивідів; підтримка протидії мові ненависті у цифровому просторі; скоординованість збору даних та досліджень корінних причин та умов, які сприяють ескалації мови ненависті [19]; водночас ця Стратегія не містила чіткого розмежування мови ненависті та дезінформації.

Надалі підходи ООН у сфері протидії дезінформації зазнали істотного впливу з боку пандемії коронавірусу та пов'язаної з нею ескалації дезінформації. Про це, серед іншого, свідчать тогочасні заяви Голови Генасамблеї ООН на її 75-й сесії, «Реагування на «інфодемію» – обмін передовим досвідом» та послання Генерального секретаря ООН до учасників конференції високого рівня на тему «Небезпека дезінформації – протидія фальшивим новинам та охорона здоров'я в епоху постправди» [14].

Варто констатувати, що саме на 75-й сесії Генасамблеї ООН було схвалене низку резолюцій, які стосуються аспектів протидії дезінформації. Серед іншого, це схвалена за підсумками доповіді Третього комітету асамблеї резолюція 75/176 «Право на недоторканність приватного життя у цифрову епоху» від 16 грудня 2020 року. Цей документ вказує на небезпеку «поширення дезінформації та хибної інформації, особливо через соціальні мережі, з наміром і метою вводити в оману, поширювати расизм, ксенофобію, негативні стереотипи та стигматизацію, порушувати й утискати права людини, включаючи право на недоторканність приватного життя, створювати перешкоди для свободи отримувати та розповсюджувати інформацію, а також підбурювати до насильства та дискримінації або розпалювати нетерпимість, ненависть та ворожнечу у всіх їхніх проявах» [17].

Резолюція 75/176 особливо відзначає «роль журналістів, громадянського суспільства та академічних кіл у протистоянні цим тенденціям», та водночас підкреслює ризики від використання у цьому вимірі штучного інтелекту, особливо за умов відсутності «належних технічних, нормативно-правових та етичних гарантій» [17]. Наступна релевантна резолюція Генасамблеї 75/267, «Всесвітній тиждень медійної та інформаційної грамотності» від 21 березня 2021 року закликала «приділяти основну увагу пам'ятним, освітнім та інформаційно-освітнім заходам, присвяченим боротьбі з дезінформацією та хибною інформацією» та робила наголос на потребі балансу боротьби з дезінформацією та хибною інформацією та сприянню свободі вираження думок людей та їх доступу до інформації [8].

Саме тому резолюція 75/267 вимагала від держав забезпечити відповідність їх планів, політик та стратегій боротьби з дезінформацією та неправдивою інформацією принципам незалежності та плюралізму медіа та праву на свободу слова та переконань [8]. Водночас наступна резолюція Генасамблеї ООН 75/309, «Заохочення міжрелігійного та міжкультурного діалогу та толерантності у контексті боротьби з мовою ненависті» висловлювала «глобальне занепокоєння експоненційним поширенням мови ненависті, дезінформації та хибної інформації», підкреслюючи потребу «поширення фактологічної, своєчасної, адресної, ясної, доступної, багатомовної та науково обґрунтованої інформації» й вимагаючи від держав «об'єднати зусилля для розв'язання проблеми дезінформації» [11].

У цьому вимірі резолюція 75/309 посилалася на «зусилля, що висловились в ініціативі Департаменту реагування на COVID-19 у сфері комунікацій», спираючись на новий отриманий досвід системи ООН «щодо сприяння боротьбі з поширенням мови ненависті, хибної інформації та дезінформації, у тому числі під час пандемії коронавірусного захворювання (COVID-19), шляхом надання достовірної, своєчасної, актуальної та багатомовної інформації» та водночас проголосила 18 червня Міжнародним днем боротьби з мовою ненависті [11].

У цей період в ООН також була оприлюднена Доповідь Спеціального доповідача з питання про заохочення та захист права на свободу думок та їхнє вільне вираження Айрін Хан А/НRC/47/25 «Дезінформація та свобода думок та їх вільне вираження». Цей документ подовжив та посилив сприйняття протидії дезінформації саме у вимірі потреби захисту прав людини, описуючи «загрози, що виникають для прав людини, демократичних інститутів та процесів розвитку внаслідок дезінформації», у ньому дезінформація визначається як «хибна інформація, яка навмисно розповсюджується з метою заподіяння серйозної соціальної шкоди» [7].

При цьому, констатує «складності та проблеми, що породжуються дезінформацією в цифрову епоху», Спецдоповідач ООН виходила з позиції «проблематичності, неадекватності та згубності для прав людини» поточних форм реагування на дезінформацію з боку держав та приватного сектору. Цей підхід пропонував концентрувати «багатопланові та багатосторонні заходи реагування» на «міцній міжнародній правозахисній основі», пропонуючи державам «переосмислити заходи реагування на дезінформацію, підвищуючи роль вільних, незалежних і різноманітних медіа» та «відновлюючи довіру суспільства» [7].

За підсумками цієї доповіді Генасамблея ООН 24 грудня 2021 року затвердила опрацьовану її Третім комітетом резолюцію 76/227 «Боротьба з дезінформацією з метою заохочення та захисту прав людини та основних свобод» [5], яка залишається на сьогодні ключовим документом ООН у відповідному вимірі; саме на цей акт системно та послідовно посилаються подальші глобальні джерела права. При цьому резолюція 76/227 продовжує підхід доповіді А/НRC/47/25 зі спиранням саме на права людини, як на основоположну базу у сфері протидії дискримінації, й визначає ключовою договірною нормою у цій сфері пункт 2 ст. 20 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права 1966 року, за яким заборонене виступи на користь національної, расової або релігійної ненависті, які є підбурюванням до дискримінації, ворожнечі чи насильства, має бути заборонено законом [9].

Резолюція 76/227 при цьому констатує різницю між мовою ненависті та дезінформацією, але визнає, що ці явища «в деяких випадках можуть перетинатися», й додає про «швидке поширення та збільшення обсягів дезінформації». Цей документ вказує на вплив використання цифрових технологій на «нові можливості для створення, розповсюдження та посилення впливу» дезінформації «державними та недержавними суб'єктами в політичних, ідеологічних чи комерційних цілях у загрозливо висхідних масштабах», звертаючи особливу увагу на поширення дезінформації через онлайніві платформи, включаючи соціальні мережі [5].

Серед протиправних цілей дезінформації резолюція 76/227 окремо визначає поширення ідей расизму, ксенофобії, негативних стереотипів та стигматизації, дискредитацію відомостей про охорону здоров'я, підбурення до насильства та дискримінації, розпалювання нетерпимості та ворожнечі й «утримання жінок від участі у суспільній сфері». При цьому визнається особлива небезпека дискримінації за умов надзвичайних гуманітарних ситуацій та конфліктів у вимірі розпалювання ворожості та насильства. Документ заявляє, що «у глобальному масштабі дезінформація стає дедалі професійнішою та у деяких випадках нею рухають комерційні мотиви», та що всі форми дезінформації негативно впливають на права людини, а також на досягнення цілей сталого розвитку [5].

Також резолюція 76/227 намагається визначити форми протидії дезінформації, наголошуючи на потребі дотримання міжнародних стандартів прав

людини та «принципів законності, необхідності та пропорційності», учергове відсилаючи до ролі незалежних медіа та доступу до правдивої інформації. Водночас цей документ цінний насамперед визнанням відповідальності держав за протидію «поширенню дезінформації, яка підриває зміцнення миру та співробітництва», хоча й з застереженням, що така відповідальність настає «залежно від обставин та відповідно до міжнародного права прав людини».

Резолюція 76/227 при цьому приписує державам протидіяти всім формам дезінформації шляхом «політичних заходів, включаючи просвітництво, нарощування потенціалу для запобігання дезінформації та підвищення стійкості до неї, пропаганду та підвищення обізнаності» [5]. Саме на підставі цієї резолюції, та у форматі додаткового збирання відомостей від держав та експертного середовища, зокрема за сприяння структур Верховного комісара ООН з прав людини [4], після проведення дискусійного форуму Ради з прав людини з питань боротьби з негативним впливом дезінформації 28 червня 2022 року, було оприлюднене доповідь Генерального секретаря ООН A/77/287 від 12 серпня 2022 р., однойменну з резолюцією 76/227 [6].

У доповіді A/77/287 визначається, що «чіткого визначення та загального розуміння терміна «дезінформація», а також загальноприйнятого підходу до нього не існує», наводяться підходи Міжнародного союзу електрозв'язку та ЮНЕСКО до цього явища, як до «хибного чи неперевіреного змісту, який може завдати конкретної шкоди, незалежно від мотивів, усвідомлення чи поведінки», та розширюється дефініція, запропонована доповіддю A/HRC/47/25, у вимірі встановлення таких характеристик для дезінформації елементів, як неточність інформації, її призначення для обману одержувачів та поширення з метою серйозної шкоди [6]. У цьому вимірі доповідь A/HRC/47/25 містить посилення й на Рабатський план дій щодо заборони пропаганди національної, расової чи релігійної ненависті, що є підбурюванням до дискримінації, ворожнечі або насильства, розробленого групою експертів [12].

Доповіді A/77/287 містить уточнення, що «дезінформація може мати різні мотиви, у тому числі політичні, ідеологічні або комерційні, або їх поєднання», та що «будь-який аналіз дезінформації має бути комплексним», та додає, що особливе занепокоєння дезінформація викликає у контекстах, виборчих процесів, питань охорони здоров'я, збройних конфліктів, прав меншин та

зміни клімату. Водночас документ використовує окремо категорії «дезінформації, спаму, маніпулювання засобами масової інформації, «штучної накрутки залученості» або скоординованої недостовірної поведінки». Також ця доповідь констатує виклики від «нового комунікаційного ландшафту», та від «інноваційних технологій, які дозволяють поширювати безпрецедентні обсяги інформації з рекордною швидкістю», додаючи, що «цифрові технології часто використовують для форсування глобального поширення дезінформації» [6].

На відміну від наведених вище документів ООН доповідь A/77/287 концентрує додаткову увагу на передумовах та наслідках дезінформації, яка надає «благодатний ґрунт для процвітання популізму та авторитаризму», при цьому констатується неможливість розв'язання проблеми дезінформації без усунення умов, що сприяють її появі та поширенню. Доповідь йменує дезінформацію симптомом системної нерівності, укоріненої дискримінації, слабких інститутів, недовіри до структур управління та занепадом верховенства права, що загрожує стабільності та мирному співіснуванню держав, констатує, що «немає простого технологічного рішення для протидії дезінформації» [6].

Доповідь A/77/287 при цьому констатує, що держави мають реалізовувати вирішальну роль у боротьбі з впливом дезінформації, як щодо власних дій, так й у вимірі обов'язку захищати від дезінформації людину у вимірі її прав. Особливу увагу документ пропонує приділяти «інформаційним операціям», як складника дезінформації, яка має найближчу спорідненість із категорією інформаційної війни. Серед іншого доповідь відзначає, що «як і у випадку з поняттям «дезінформація», такі терміни, як «інформаційні операції», «активні широкомасштабні кампанії з маніпуляції» або «скоординована неперевірена поведінка», використовуються для опису широкого спектра різноманітних дій у мережі» [6].

Доповідь A/77/287 додає, що для ефективної протидії інформаційним операціям та захисту при цьому свободи слова «необхідно боротися не з «змістом» як таким, а з «суб'єктами» (відповідальними за зміст) та «поведінкою» (способом поширення інформації)». При цьому у документі окремо наголошується, що «хоча інформаційні операції – явище не нове, особливе занепокоєння викликає те, який вплив мають такі операції під час збройних конфліктів та у зв'язку з ними», вказується на «використання автоматизованих бо-

тів – характерну рису інформаційних операцій», та констатується обов'язок держави щодо захисту людини від інформаційних операцій, які «здійснюють інші держави та недержавні суб'єкти» [6].

У цьому вимірі доповідь А/77/287 наголошує, що «держави несуть головну відповідальність за протидію дезінформації шляхом поваги, захисту та реалізації прав на свободу думок та їх вираження, на конфіденційність та на участь у веденні державних справ», та що саме держави «повинні відігравати певну роль у пом'якшенні шкоди, до якої може призвести поширення дезінформації, одночасно працюючи над усуненням корінних причин та соціальної напруги, що дозволяють дезінформації процвітати, та підтримувати плюралістичний громадянський простір та медійний ландшафт» [6].

Водночас доповідь А/77/287 концентрується не тільки на шкоді від дезінформації, але й на негативних наслідках для прав людини та демократії від державних заходів, які мають декларованою метою протидію дезінформації. Документ заявляє, що «не вся недостовірна інформація є шкідливою, і наявність лише деяких видів шкідливої інформації, наприклад, тих, які справді торкаються питань охорони здоров'я, виборчих процесів чи національної безпеки, може виправдати втручання держави». Доповідь додає, що національні правові акти, «розроблені для боротьби з нечітко визначеними концепціями дезінформації, часто суперечать праву прав людини, ведуть до криміналізації допустимого контенту та суттєво обмежують глобальне поширення інформації» [6].

Тому доповідь А/77/287 вказує на декілька «проблемних областей» у сфері протидії дезінформації, а саме на часту відсутність ефективної участі зацікавлених сторін у нормотворчому процесі щодо такої протидії; на «розпливчасті визначення дезінформації», на «надмірні чи непропорційно жорсткі санкції», на здійснення модерації контенту приватними компаніями, виклики від вимкнення Інтернету та від недоброчесної поведінки державних посадових осіб [6].

У цьому вимірі доповідь додає, що «необґрунтовані напади на новинні медіа, окремих журналістів та представників громадянського суспільства, думка яких має велике значення, можуть підірвати роботу засобів масової інформації та призвести до обмеження доступу до інформації, що підвищує ризик поширення чуток та дезінформації». Водночас у документі констатується, що «обмежений доступ до інформації про онлайнове середовище значно ускладнює процес розв'язання проблеми

впливу дезінформації», та що «автоматизовані системи модерації контенту... містять значну кількість помилок» [6].

Тому доповідь А/77/287 фіксує декілька вимог до стратегій протидії дезінформації, де має бути «чітко визначено, проти якої дезінформації вони спрямовані, мають бути виявлені основні гравці та перешкоди у конкретному контексті, а засоби захисту мають бути розроблені відповідним чином», вимагаючи на «більший ступінь прозорості щодо заходів щодо протидії дезінформації». Додатково документ вимагає від залучених у протидію дезінформації технологічних підприємств «розкривати стратегію та практику протидії дезінформації», зокрема заходи з «видалення, маркування, призупинення облікових записів, позбавлення контенту монетизації та зниження кількості його показів», публічно повідомляти про запити уряду щодо контенту або даних, пов'язаних з поширенням дезінформації, забезпечувати наявність незалежних механізмів розгляду скарг користувачів та їх правового захисту [6].

Подальший розвиток стандартів ООН у сфері протидії дезінформації можна простежити у резолюції Ради Безпеки 2686 (2023) від 14 червня 2023 року, яка оцінює відповідні виклики насамперед у вимірі міжнародної безпеки, вказуючи на «випадки насильства, що підживлюється використанням мови ненависті, поширенням хибної інформації та дезінформацією, у тому числі у соціальних мережах», й на «жертви нетерпимості, дискримінації та підбурювання у ситуаціях збройного конфлікту», але з особливою увагою до «боротьби з дезінформацією та поширенням хибної інформації з метою зміцнення здатності операцій ООН щодо підтримки миру виконувати свої мандати та підвищення рівня захищеності та безпеки миротворців» [13].

А у червні 2024 р. Генеральний секретар ООН забезпечив оприлюднення такого документа, як Глобальні принципи інформаційної сумлінності ООН, що «описують концепцію майбутнього, в якому буде подолано дисбаланс сил, тому невелика група суб'єктів, включаючи технологічні компанії, що базуються в кількох країнах, більше не монополізують контроль над глобальними інформаційними потоками». Цей документ приписує зосередитися на таких підходах як «довіра та стійкість суспільства», «здорові стимули для економіки», «розширення прав та можливостей суспільства», «незалежні, вільні та плюралістичні медіа» та «підвищення прозорості та розширення доступу до даних» [18].

Крім того, схвалення резолюції 76/227 й наведених доповідей посадовців ООН також сприяло нормотворчій діяльності Ради з прав людини. Резолюція цього органу Об'єднаних Націй 49/21 «Роль держав у боротьбі з негативним впливом дезінформації на здійснення та реалізацію прав людини», ухвалена у 2022 році наголошує, що «дезінформація може замислюватися і поширюватися для введення в оману та для порушення й утисків прав людини..., у тому числі під час надзвичайних ситуацій, криз та збройних конфліктів, коли така інформація має життєво важливе значення» [15].

Резолюція 49/21 особливо наголошує на тому, що «кампанії з дезінформації можуть використовуватися для очорнення окремих осіб та груп, поглиблення соціальних протиріч, сіяння розбрату, поляризації суспільства, поширення ненависті, расизму, ксенофобії, негативних стереотипів та стигматизації, а також для підбурювання до насильства, дискримінації» тощо. При цьому підкреслюється, що «дезінформація є загрозою демократії, яка може придушувати політичну активність, породжувати або поглиблювати недовіру до демократичних інститутів та процесів та перешкоджати реалізації усвідомленої участі у політичних та громадських справах» [15].

Резолюція 49/21 є примітною у тому, що прямо «закликає всі держави утримуватися від проведення чи спонсорування кампаній з дезінформації на національному чи транснаціональному рівнях у політичних чи інших цілях та рекомендує їм засуджувати такі дії» [15]; таким чином, на відміну від резолюції 76/227, яка просто встановлює відповідальність держав за дезінформацію, цей документ прямо констатує ключову роль самих держав у її фабрикації та поширенні.

Наступна резолюція Ради з прав людини ООН 55/10 від 3 квітня 2024 року з тією самою назвою повторює більшість тез наведеної резолюції 49/21 й водночас зазначає, що «поширення дезінформації нерідко може бути транснаціональним явищем і використовуватися державами та спонсорованими державами суб'єктами як частина гібридних операцій з метою надання впливу, спрямованих на експлуатацію та підлив свободи суспільств, та може супроводжуватись серйозними порушеннями міжнародного права», вказуючи на «посилення ризиків, які дезінформація може додати у виборчі та інші демократичні процеси» [15].

Особливу роль у вимірі формування глобальних стандартів протидії дискримінації мала б відігравати ЮНЕСКО, яка вважає свою «роль у сфері

заохочення та захисту свободи вираження поглядів та доступу до інформації» центральною у системі ООН та має відповідний Сектор комунікації та інформації [4]. Втім, першим документом ЮНЕСКО у цій сфері стала Декларація «Віндхук+30», яку Генеральна конференція організації схвалила на своїй 41 сесії у листопаді 2021 року. Цей документ, серед іншого, згадує «поширення, розширення і пропаганду за допомогою керованих людиною та автоматизованих систем потенційно шкідливих матеріалів у цифровому форматі, включаючи дезінформацію та неависницьку риторику» [20], але конкретних шляхів протидії дискримінації не пропонує.

У листопаді 2023 р. Генеральний директор ЮНЕСКО представила керівні принципи регулювання цифрових платформ з метою боротьби з дезінформацією в інтернеті та захисту свободи вираження поглядів, однак до жовтня 2024 року ЮНЕСКО не було прийнято жодного офіційного рішення, що безпосередньо стосується боротьби з поширенням та посиленням дезінформації. Тоді, на 220-й сесії Виконавчої ради організації був затверджений документ «Боротьба з дезінформацією з метою заохочення та захисту свободи вираження поглядів та доступу до інформації» [4].

Це рішення ЮНЕСКО констатувало, що дезінформація є однією з головних загроз нашого часу, «може вводити в оману та розколювати громадську думку, сприяти пропаганді насильницького екстремізму та розпалювання ненависті, що зрештою підриває довіру до джерел інформації у світі, де повсюдно поширене підключення до Інтернету» та «порушує принципи сумлінності при поводженні з інформацією та перешкоджає прийняттю людьми зважених рішень з питань екології, міграції, освіти, науки і культури» тощо. Додатково рішення визнає «ризики для збереження миру, пов'язані з дезінформацією, хибною інформацією, мовою ненависті та контентом, що підбурює до заподіяння шкоди, у тому числі з контентом, що поширюється через цифрові платформи» [4].

Втім, зазначений документ ЮНЕСКО не запропонував підходів, істотно відмінних від означених у резолюції Генасамблеї 76/227, міркуючи про «стратегії боротьби з дезінформацією відповідно до наявних передових методів та політики», які при цьому не мали б обмежувати «свободу вираження поглядів на користь регулювання, модерації та цензури». Рішення ЮНЕСКО учергове зазначило, що «для боротьби з дезінформацією потрібне вживання багатопланових та багатосторонніх заходів реагування», окремо наголошуючи на таких підходах, як

свобода слова та безпека журналістів; розвиток засобів інформації та їх робота у надзвичайних ситуаціях; медійна грамотність та цифрові навички [4].

Крім ЮНЕСКО питання протидії дискримінації за останні роки можна було помітити у діяльності Міжрегіонального дослідницького інституту ООН з питань злочинності та правосуддя (ЮНІКРІ), який досліджує відмінності різних типів дезінформації, фейкових новин, мови ворожнечі та свободи вираження поглядів, з особливою увагою на роль мови ненависті та дезінформації в соціальних мережах у воєнних та політичних пропагандистських кампаніях та на роль штучного інтелекту в дезінформації [4].

Висновки. Таким чином формування нормативних стандартів протидії дискримінації на глобальному рівні ініціювалося за останнє десятиріччя з боку виконавчих та експертних інституцій женецького та нью-йоркського офісів ООН, та відчутним поштовхом для кристалізації відповідних підходів слугувала пандемія коронавірусу та пов'язані із цим глобальні дезінформаційні компанії.

Мандат відповідних структур у сфері прав людини призвів до ув'язування у документах ООН питань протидії дезінформації насамперед із захистом прав індивіда та з максимальною увагою до дотримання міжнародних стандартів прав людини під час такої протидії. Водночас поступово підходи ООН до оцінки феномену дезінформації розширилися, охопивши ситуацію міжнародної безпеки, конфліктів та інформаційних війн. Крім того, все чіткіше формується суб'єктність держав не тільки у вимірі їх відповідальності у сфері дезінформації, але і як основних порушників відповідних вимог міжнародної співпраці.

Відповідні глобальні стандарти протидії дезінформації продовжують свій розвиток під егідою Генасамблеї ООН та її Третього комітету, Ради Безпеки та Ради з прав людини ООН, її Секретаріату й Управління Верховного комісара з прав людини, а також ЮНЕСКО, що зумовлює потребу наступних наукових досліджень викликів інформаційної війни у відповідному вимірі.

Список літератури:

1. Combating glorification of Nazism, neo-Nazism and other practices that contribute to fuelling contemporary forms of racism, racial discrimination, xenophobia and related intolerance. Resolution 79/160 adopted by the General Assembly on 17 December 2024. *UN*. URL: <https://docs.un.org/en/A/RES/79/160>
2. Combating Russian Provocations in UN Regarding Nazism Continues. June 28, 2025. *ARC*. URL: <https://arcrimea.org/en/activity/2025/06/28/combating-russian-provocations-in-un-regarding-nazism-continues/>
3. Countering disinformation for the promotion and protection of freedom of expression and access to information. 220th session of the UNESCO Executive Board, 220 EX/40Rev. *UNESCO*. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000391412>
4. Countering disinformation for the promotion and protection of human rights and fundamental freedoms. Call for inputs. OHCHR. 30 April 2022. *UN*. URL: <https://www.ohchr.org/en/calls-for-input/2022/call-inputs-countering-disinformation-promotion-and-protection-human-rights>
5. Countering disinformation for the promotion and protection of human rights and fundamental freedoms. Resolution 76/227 adopted by the General Assembly on 24 December 2021. *UN*. URL: <https://docs.un.org/en/A/RES/76/227>
6. Countering disinformation for the promotion and protection of human rights and fundamental freedoms. Report of the Secretary-General A/77/287, 12 August 2022. *UN*. URL: <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n22/459/24/pdf/n2245924.pdf>
7. Disinformation and freedom of opinion and expression. Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of the right to freedom of opinion and expression, Irene Khan A/HRC/47/25. 13 April 2021. *UN*. URL: <https://docs.un.org/en/A/HRC/47/25>
8. Global Media and Information Literacy Week. Resolution 75/267 adopted by the General Assembly on 25 March 2021. *UN*. URL: <https://docs.un.org/en/A/RES/75/267>
9. International Covenant on Civil and Political Rights. Adopted 16 December 1966 by General Assembly resolution 2200A (XXI). *UN*. URL: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-civil-and-political-rights>
10. New Edition of the Summer School on Misinformation, Disinformation and Hate Speech. United Nations Interregional Crime and Justice Research Institute. 20 June 2024. *UNICRI*. URL: <https://unicri.org/News/Summer-School-Misinformation-Disinformation-Hate-Speech-2024>
11. Promoting interreligious and intercultural dialogue and tolerance in countering hate speech. Resolution 75/309 adopted by the General Assembly on 21 June 2021. *UN*. URL: <https://docs.un.org/en/A/RES/75/309>

12. Rabat Plan of Action on the prohibition of advocacy of national, racial or religious hatred that constitutes incitement to discrimination, hostility or violence, 2012. A/HRC/22/17/Add.4. *UN*. URL: <https://www.ohchr.org/en/documents/outcome-documents/rabat-plan-action>
13. Resolution 2686 (2023). Adopted by the Security Council at its 9347th meeting, on 14 June 2023. *UN*. URL: [https://docs.un.org/en/S/RES/2686\(2023\)](https://docs.un.org/en/S/RES/2686(2023))
14. Responding to the “Infodemic” – Sharing Best Practice. Meetings & Events. 2 December 2020. *UN*. URL: <https://webtv.un.org/en/asset/k11/k11w3cbh94>
15. Role of States in countering the negative impact of disinformation on the enjoyment and realization of human rights. Resolution 49/21 adopted by the Human Rights Council on 1 April 2022. *UN*. URL: <https://docs.un.org/en/A/HRC/res/49/21>
16. Role of States in countering the negative impact of disinformation on the enjoyment and realization of human rights. Resolution 55/10 adopted by the Human Rights Council on 3 April 2024. *UN*. URL: <https://docs.un.org/en/A/HRC/RES/55/10>
17. The right to privacy in the digital age. Resolution 75/176 adopted by the General Assembly on 16 December 2020. *UN*. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/764407?v=pdf>
18. United Nations Global Principles For Information Integrity. Recommendations for Multi-stakeholder Action. 2024. *UN*. URL: <https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/un-global-principles-for-information-integrity-en.pdf>
19. United Nations Strategy and Plan of Action on Hate Speech, on 18 June 2019. *UN*. URL: https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/advising-and-mobilizing/Action_plan_on_hate_speech_EN.pdf
20. Windhoek + 30 Declaration: information as a public good, World Press Freedom Day 2021. *UNESCO*. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000378158>

Kushnir V. V. GLOBAL LEGAL STANDARDS OF COUNTERING DISINFORMATION AS FACTOR OF INFORMATIONAL WARFARE

In the work, the author explores the urgent issue of determining the specifics of global legal standards for countering disinformation as a factor of information warfare, for which an analysis of existing UN documents on countering disinformation was conducted at the level of key bodies and leading institutions and a comparative and systematic analysis of relevant sources in terms of their hierarchy and evolution.

The article emphasizes that the issue of countering propaganda and disinformation in its various dimensions became extremely acute for the Ukrainian legal doctrine during the Russian aggression, which continues and is also reflected in the information dimension.

The author concludes that the formation of regulatory standards for countering discrimination at the global level was initiated over the past decade by the executive and expert institutions of the Geneva and New York UN offices, and the coronavirus pandemic and the associated global disinformation campaigns served as a tangible impetus for the crystallization of relevant approaches.

It is stated that the mandate of the relevant structures in the field of human rights has led to the linking in UN documents of issues of countering disinformation primarily with the protection of individual rights and with maximum attention to compliance with international human rights standards during such counteraction. At the same time, the UN approaches to assessing the phenomenon of disinformation have gradually expanded, covering the situation of international security, conflicts and information wars. In addition, the subjectivity of states is becoming more and more clearly formed not only in the dimension of their responsibility in the field of disinformation, but also as the main violators of the relevant requirements of international cooperation.

The author proves that the relevant global standards of countering disinformation continue to develop under the auspices of the UN General Assembly and its Third Committee, the Security Council and the UN Human Rights Council, its Secretariat and the Office of the High Commissioner for Human Rights, as well as UNESCO, which necessitates the need for further scientific research into the challenges of information warfare in the relevant dimension.

Key words: *disinformation, hate speech, propaganda, UN General Assembly, UN Human Rights Council, UNESCO.*

Дата надходження статті: 29.09.2025

Дата прийняття статті: 20.10.2025

Опубліковано: 15.12.2025